

RUPELMONDE – TEMSESTRAAT 2016
PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM

Vanaf 1 juli 2016 vaart de Archeologische Dienst Waasland onder een andere vlag. Als erkende onroerenderfgoeddienst breidt ERFPUNT haar dienstverlening uit naar alle domeinen binnen onroerend erfgoed: archeologie, bouwkundig en landschappelijk erfgoed. Een verandering waarachter een grote ambitie schuilgaat. Noteer onze nieuwe contactgegevens: admin@erfpunt.be, www.erfpunt.be.

© ERFPUNT - cel Onderzoek, 2017
Regentiestraat 63, 9100 Sint-Niklaas
telefoon: +32 (0)3 778 87 59
e-mail: onderzoek@erfpunt.be
website: www.erfpunt.be

COLOFON

Rapporten van de Archeologische Dienst Waasland – cel Onderzoek 59

OPDRACHTGEVER

Mevrouw Kristien Van Goey, Lansrodedreef 3, 1640 Sint-Genesius-Rode

PROJECT

Rupelmonde – Temsestraat/Kalverstraat 2016, prospectie met ingreep in de bodem

PROJECTCODE AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED

2016/123

UITVOERDER PROJECT

Archeologische Dienst Waasland – cel Onderzoek
Regentiestraat 63
9100 Sint-Niklaas

AUTEURS

Thierry Van Neste, Marjolijn De Puydt, Annebeth Plyson
(Archeologische Dienst Waasland – cel Onderzoek)

WETENSCHAPPELIJKE BEGELEIDING

Jeroen Van Vaerenbergh
(Archeologische Dienst Waasland – cel Beheer & Ontsluiting)

LAY-OUT

Lieve Delestinne (ADW – cel Beheer & ontsluiting)

© Erfpunt – cel Onderzoek, 2017

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Erfpunt.

Erfpunt aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

ISSN 0778-3841

Erfpunt - cel Onderzoek
Regentiestraat 63
9100 Sint-Niklaas
Tel +32 (0)3 778 87 59
onderzoek@erfpunt.be
www.erfpunt.be
www.facebook.com/Erfpunt

Wil je meer weten over de cel Onderzoek?

RUPELMONDE – TEMSESTRAAT/KALVERSTRAAT 2016

PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM

INHOUD

1.	VERANTWOORDING	5
2.	AANLEIDING EN DOELSTELLING VAN HET ONDERZOEK	5
3.	ADMINISTRATIEVE FICHE	8
	3.1. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	8
	3.2. OMSCHRIJVING VAN DE ONDERZOEKSOPDRACHT	9
4.	SITUERING	10
	4.1. ALGEMENE SITUERING	10
	4.2. TOPOGRAFISCHE SITUERING	11
	4.3. GEOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING	12
5.	CONTEXT	14
	5.1. HISTORISCHE CONTEXT	14
	5.2. ARCHEOLOGISCHE CONTEXT	16
6.	ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK	18
	6.1. METHODIEK	18
	6.1. ONDERZOEKSRESULTATEN	19
	6.1.1. Bodemkundige vaststellingen	19
	6.1.2. Archeologische vaststellingen	19
	6.1.3. Assessment en basisanalyse van de vondsten en stalen	23
	6.1.4. Chronologie en datering	24
	6.1.5. Bewaringstoestand	24
	6.1.6. Afbakening van de site	24
7.	SYNTHESE	25

8.	ADVIES	25
9.	SAMENVATTING	26
10.	BIBLIOGRAFIE	26
	10.1. GERAADPLEEGDE LITERATUUR	26
	10.2. CARTOGRAFISCHE BRONNEN	26
11.	BIJLAGEN	27

1. VERANTWOORDING

Ter hoogte van het kruispunt van de Temsestraat en de Kalverstraat te Rupelmonde (Kruibeke) zal mevrouw Kristien Van Goey een verkaveling realiseren. Naar aanleiding hiervan adviseerde de cel Beheer van de Archeologische Dienst Waasland een voorafgaande archeologische prospectie met ingreep in de bodem.

Dit onderzoek werd uitgevoerd door de cel Onderzoek van de Archeologische Dienst Waasland (ADW). De vergunning met nummer 2016/123 werd ontvangen op 17 maart 2016. Het onderzoek werd uitgevoerd op 13 mei 2016 door archeologen Marjolijn De Puydt en Annebeth Plyson.

2. AANLEIDING EN DOELSTELLING VAN HET ONDERZOEK

Op het terrein zal een verkaveling gerealiseerd worden. Het projectgebied is $\pm 3900 \text{ m}^2$ groot en wordt gekenmerkt door een matig droge lichte zandleembodem.

Aangrenzend aan het plangebied zou in 1452 de Slag van Bazel hebben plaatsgevonden (Centrale Archeologische Inventaris nr. 158408). Zowat 350 m naar het zuiden toe bevindt zich de Gallo-Romeinse site van Rupelmonde – Schietakker (Centrale Archeologische Inventaris nr. 32252).

Voor aanvang van het onderzoek was het grootste deel van het terrein beplant met bomen (voornamelijk naaldhout). Ook een kleine constructie was aanwezig. De bomen en de constructie werden voorafgaandelijk aan het onderzoek verwijderd door de opdrachtgever.

Het doel van de prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen).

Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er tekenen van erosie?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?

- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologische vindplaatsen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- - Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
  1. Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?

2. Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?

- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
- Welke zone komt in aanmerking voor vervolgonderzoek? Welke spoordensiteit kan verwacht worden?

3. ADMINISTRATIEVE FICHE

3.1. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

NAAM OPDRACHTGEVER

Mevrouw Kristien Van Goey, Lansrodedreef 3, 1640 Sint-Genesius-Rode

NAAM UITVOERDER

Archeologische Dienst Waasland – cel Onderzoek

NAAM VERGUNNINGHOUDER

Thierry Van Neste

ARCHEOLOGISCH DEPOT

Opgravingsarchief: Archeologische Dienst Waasland

Vondsten en stalen: Archeologische Dienst Waasland

PROJECTCODE

2016/123

VINDPLAATSNAAM

Rupelmonde – Temsestraat/Kalverstraat 2016 (RM – TS/KS 16)

PROVINCIE

Oost-Vlaanderen

GEMEENTE

Kruikeke

DEELGEMEENTE

Rupelmonde

PLAATS

Temsestraat, Kalverstraat

TOPONIEM

Raap, Schoudries

COÖRDINATEN (LAMBERT '72)

Noord: 202483,614000 m

Oost: 144091,506000 m

Zuid: 202363,178000 m

West: 143981,400000 m

KADASTRALE GEGEVENS

Kruibeke, Afdeling 3, Sectie A, percelen 153V(partim) en 153W

TOPOGRAFISCHE LIGGING

Zie §4.2

BEGINDATUM

vrijdag 13 mei 2016

EINDDATUM

vrijdag 13 mei 2016

3.2. OMSCHRIJVING VAN DE ONDERZOEKSOPDRACHT

- Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem en de Code Goede Praktijk.
- Archeologische verwachtingen: nabijheid van archeologische sites wijst op een groot potentieel in verband met archeologische sporen.
- Wetenschappelijke vraagstelling: evaluatie archeologische waarde van het projectgebied.
- Doelen en wensen van de bouwheer: aanleg verkaveling.

4. SITUERING

4.1. ALGEMENE SITUERING

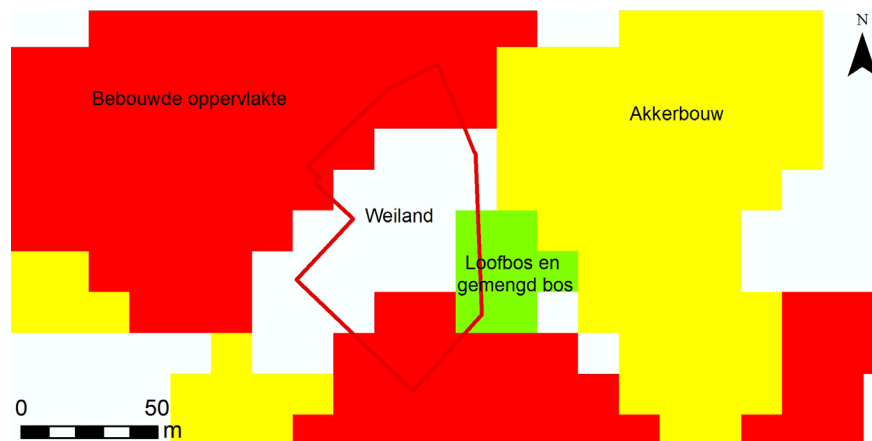
Het projectgebied is gelegen ter hoogte van de hoek van de Temsestraat en de Kalverstraat te Rupelmonde (Kruibeke, Oost-Vlaanderen). Kadastraal is het gebied gekend onder afdeling 3, Sectie A, percelen 153V(partim) en 153W (fig. 1). Op het gewestplan is de zone ingekleurd als woongebieden.

Fig. 1. Situering op het kadaster
(bron: GDI-Vlaanderen, 2015).

Op de kaart van het bodembedekkingsbestand worden de noordelijke en zuidelijke randen gerekend tot de bebouwde oppervlakte (fig. 2). Het centrale deel wordt omschreven als een bodem die bedekt is met voornamelijk gras en wordt gerekend tot weiland. Ondanks de grote hoeveelheid bomen die op aanwezig zijn binnen het projectgebied wordt enkel de oostelijke zijde omschreven als loofbos en gemengd bos met overwegend loofhout.

Fig. 2. Situering op de kaart van
het bodembedekkingsbestand
(AGIV Web Map Service).

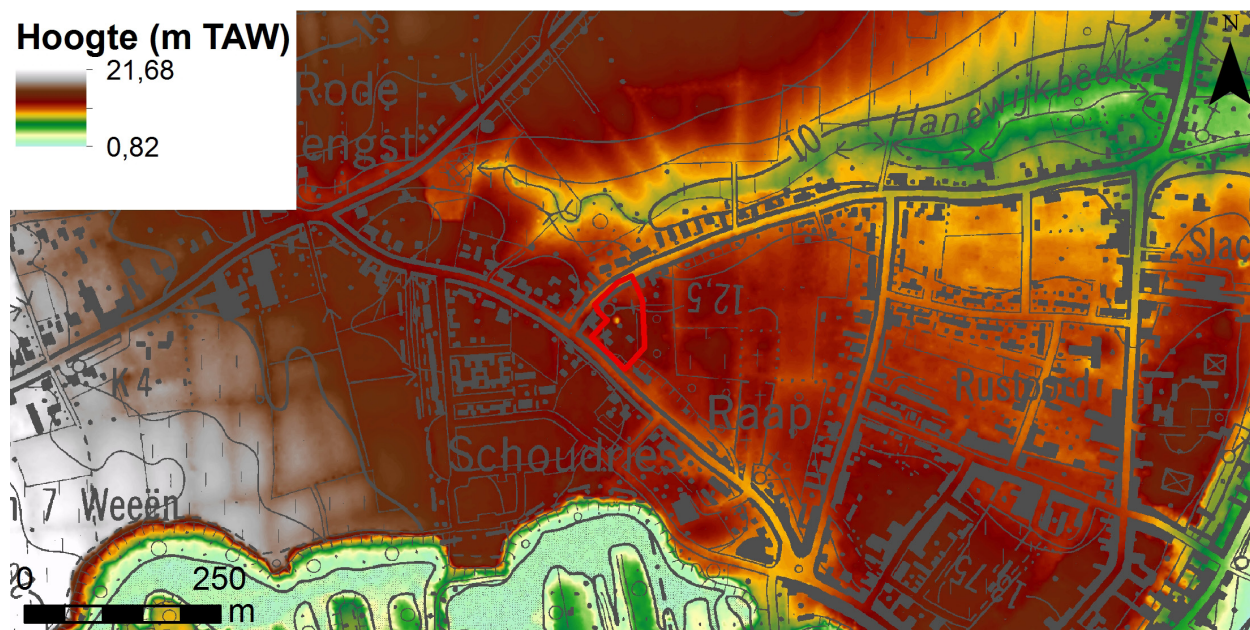
Op de groenkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied grotendeels ingedeeld in laag groen en hoog groen. Laag groen betreft begroeiing die lager is dan 3 m en niet onder landbouwgebruik valt. Hoog groen is alle begroeiing die hoger is dan 3 m.

4.2. TOPOGRAFISCHE SITUERING

Het projectgebied is gelegen op een relatief vlak gebied aan de oostelijke rand van de Wase cuesta. Deze is op verschillende plaatsen sterk ingesneden door beekvalleien, zoals deze van de Hanewijkbeek die ten noorden van het projectgebied loopt. Op de Vlaamse Hydrografische Atlas staat deze aangeduid als De Vliet en is de loop te situeren binnen het Beneden-Scheldebekken. Het projectgebied valt binnen de hydrografische zone van de Schelde van de monding van de Vrouwenhofbeek tot de monding van de Rupel.

Ten zuiden van het projectgebied wordt het landschap diep ingesneden door voormalige kleiwinningsputten.

Fig. 3. Situering op de topografische kaart en het DHMV-I (bron: AGIV Web Map Service; GDI-Vlaanderen 2006).

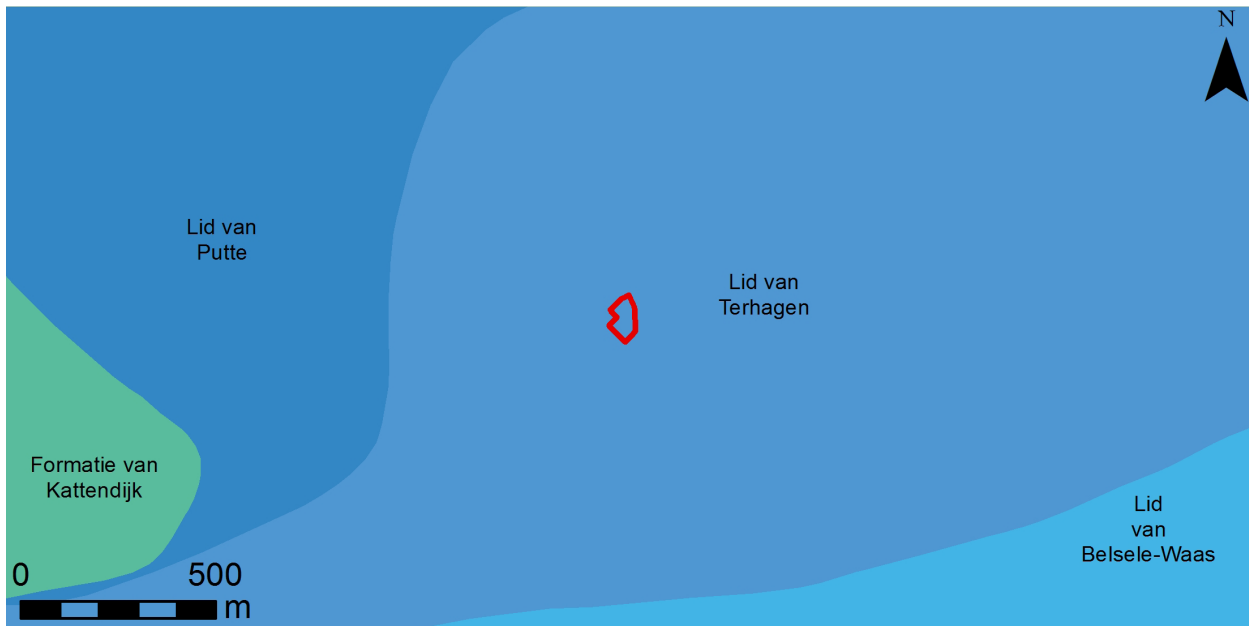
Op de Inventaris van het Landschappelijk Erfgoed is het projectgebied te situeren binnen het traditionele landschap van het Land van Waas. Ongeveer 170 m ten zuiden van het projectgebied bevindt zich een onderdeel van de relictzone van de Scheldevallei van Dendermonde tot Kruibeke. Op ongeveer 450 m ten noorden van het projectgebied ligt de grens van de relictzone van de bolle akkergebieden van het Land van Waas en de Vallei van de Barbierbeek. Ten zuiden en ten oosten van het projectgebied ligt de ankerplaats van de polder van Kruibeke, Bazel en Rupelmonde.

4.3. GEOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING

Op de geologische kaart van het Tertiair kan het onderzoeksgebied gesitueerd worden binnen het Lid van Terhagen (fig. 4). Dit lid maakt deel uit van de Formatie van Boom en bestaat uit bleekgrijze klei. Het vormt het meest kleiige deel van de Formatie van Boom. Het bovenste deel van de laag is ontkalkt en heeft een rozige tot bruine schijn. Het onderste deel van het Lid is kalkhoudend. Gemiddeld is deze laag 13 m dik. Het Lid van Terhagen bedekt het Lid van Belsele-Waas, een meer siltig onderdeel van de Formatie van Boom.¹

Fig. 4. Situering op de geologische kaart van het Tertiair (GDI-Vlaanderen, 2002).

Binnen het projectgebied werden er tijdens het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk tijdens het Vroeg-Holoceen eolische sedimenten afgezet. Na de eolische afzettingen werden de sedimenten plaatselijk herwerkt door afspoeling of massabeweging langs zwakke hellingen (fig. 5-H). Aangezien het gaat om eerder lokale herwerking, zijn de sedimenten meestal nauw verwant met het substraat. Zeer lokaal kunnen grindachtige pakketjes voorkomen die tot enkele decimeters dik kunnen zijn.²

Op de bodemkaart wordt de bodem binnen het projectgebied omschreven als matig droge licht zandleemgronden met verbrokkelde textuur B-horizont. Deze bodems hebben over het algemeen een goed humeuze bouwvoor, grijsbruin van kleur en 25-30 cm dik. Bij de gedegradeerde eenheden met verbrokkelde textuur B, werd bij de in cultuurname een deel van de uitlogingshorizont met de bouwvoor vermengd tot een homogeen goed humeuze Ap, waaronder een bruingele overgangshorizont, 20-30 cm dik, voorkomt. De verbrokkelde textuur B situeert zich tussen 50 en 80 cm. Men vindt naast profielen met verbrokkelde textuur B en ijzerconcreties (Prepodzolen . . c(h)) ook individuele waarnemingen van gronden met humus en/of ijzer B horizont (. . f), soms Postpodzolen (. . h). Veel Pcc gronden zijn beïnvloed door de Tertiaire onderliggende formaties welke op wisselende diepte een gevarieerd substraat vormen.³

1 Jacobs et al. 1993, 18 & 23.
2 Adams, Vermeire, De Moor et.al. 2002, 18.
3 Van Ranst & Sys 2000, 260-261.

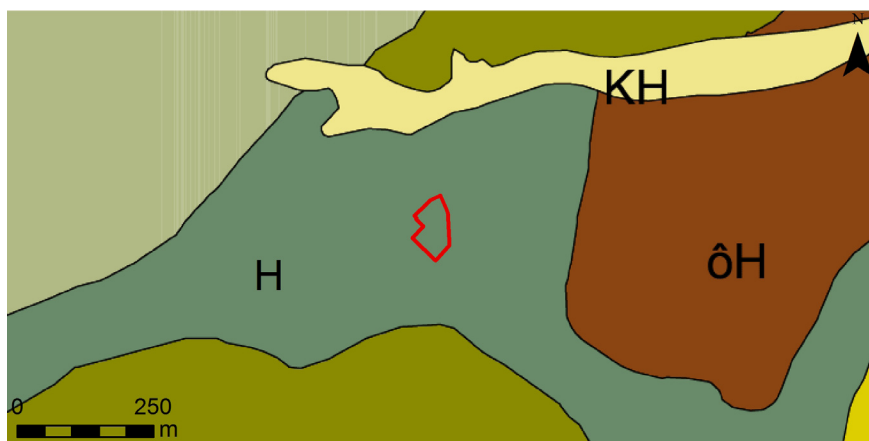

Fig. 5. Situering op de profieltypekaart van het Quartair (Bogemans F., 2005).

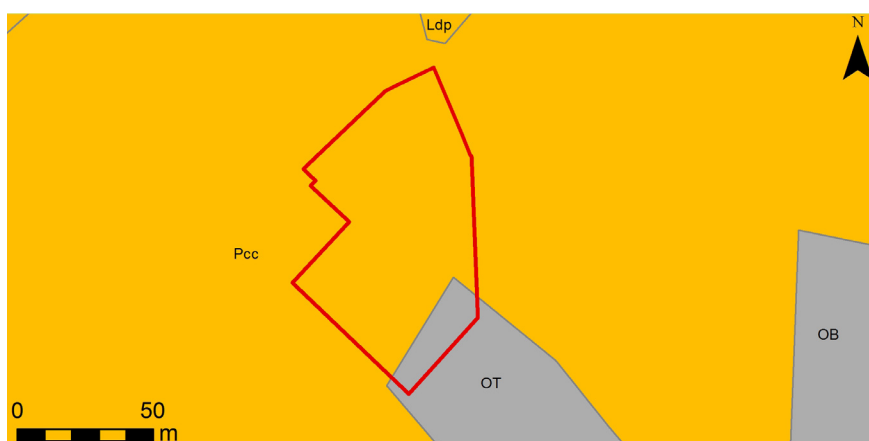

Fig. 6. Situering op de bodemkaart (GDI-Vlaanderen, 2001).

5. CONTEXT

5.1. HISTORISCHE CONTEXT

De naam Rupelmonde verwijst naar de ligging tegenover de monding van de Rupel in de Schelde. De gemeente ontwikkelde zich rondom de waterburcht tot een kleine omwalde stad met een eigen keure.⁴ De waterburcht werd in de 12de eeuw opgericht door de graven van Vlaanderen en werd in 1254 vergroot door Margaretha van Vlaanderen. In 1389 werd het bouwwerk grondig uitgebreid tot een burcht met zeventien torens maar deze werd in 1583 grotendeels vernield door Marnix van Sint-Aldegonde. Daarna werden de overblijvende torens tot in 1647 gebruikt als staatsgevangenis.⁵

Het projectgebied zelf lag zeker niet binnen de omwalde stad. De oudste beschikbare kaart waarop het projectgebied duidelijk staat afgebeeld is de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgesteld door graaf J.J.F. de Ferraris tussen 1771 en 1778 (fig. 7). De Temsestraat en Kalverstraat zijn hierop duidelijk te onderscheiden. Binnen het projectgebied lijkt er enkel sprake te zijn van agrarisch gebruik.

Fig. 7. Situering op de kaart van Ferraris (bron: AGIV Web Map Service).

Op de Atlas van de Buurtwegen (± 1840) en de kadasterkaart van Popp (1842-1879, fig. 8) is te zien dat het projectgebied verdeeld is over twee percelen, waarbij het grootste deel werd ingenomen door perceel 153 en een klein deel door perceel 152. Onmiddellijk ten zuiden van het projectgebied is de loop van de *Kerkhofwegel* te onderscheiden. Op de noordelijke hoek van de – toenmalige – Kloosterstraat (huidige Temsestraat) en de Kalverstraat werd een kapel weergegeven.

Een luchtfoto uit 1948 toont een gelijkaardige situatie (fig. 9). De percelen binnen het projectgebied zijn geheel ongewijzigd gebleven, enkel de percelen ten zuiden ervan werden licht gewijzigd. Zo kan de *Kerkhofwegel* niet meer onderscheiden worden.

4 Agentschap Onroerend Erfgoed 2016a.

5 Agentschap Onroerend Erfgoed 2016b.

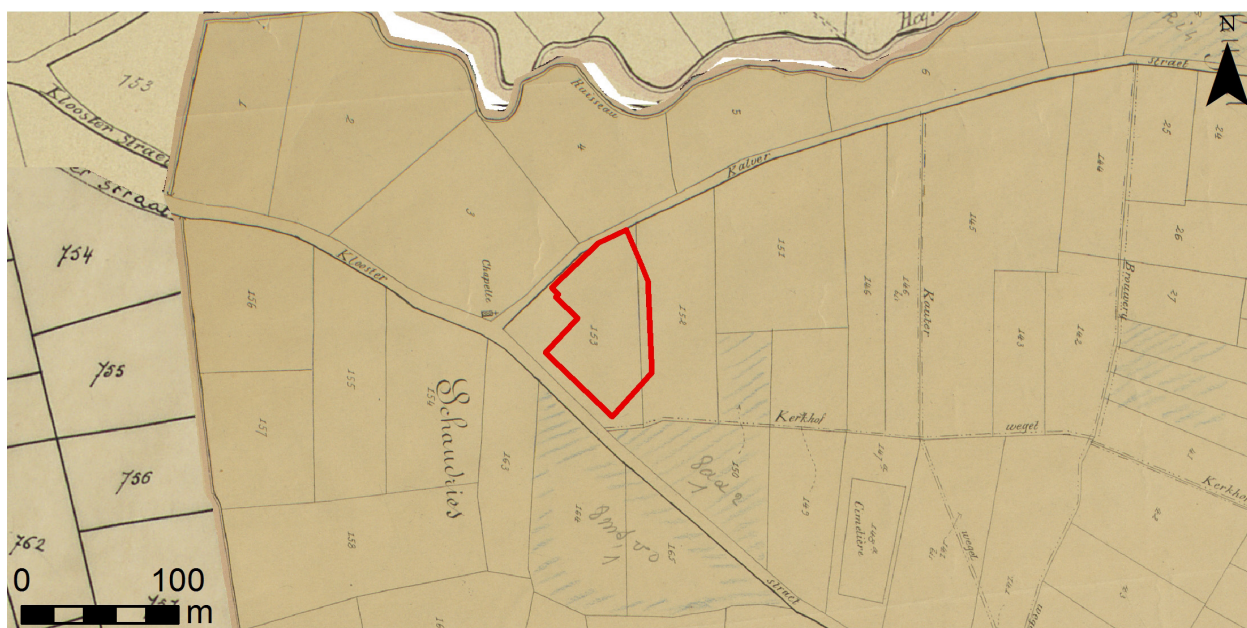

Fig. 10. Situering op een luchtfoto uit 1971 (AGIV Web Map Service).

Op een luchtfoto uit 1971 is te zien dat het projectgebied reeds zijn huidige vorm heeft gekregen.

5.2. ARCHEOLOGISCHE CONTEXT

Aansluitend op het projectgebied werd een zone afgebakend waar in 1452 de Slag bij Bazel werd uitgevochten (fig. 11-158408). De afbakening van deze zone werd gebaseerd op het toponiem Hanewijkkouter, waar de slag zou hebben plaatsgevonden. Op 16 juni 1452 stond een leger van Gentenaars, gesteund door Waaslanders en bewoners van de Vier Ambachten, tegenover het leger van Filips de Goede, hertog van Bourgondië en graaf van Vlaanderen. De oorzaak van de onvrede was een belasting op zout, tarwe en koren die Filips de Goede in 1449 ingesteld had. De Gentenaars weigerden om deze belasting te betalen en kwamen in opstand. Na onder andere een slag bij Lokeren, vestigde het Gentse leger zich in Bazel, in de wijk Weyspoel en/of de Wijnakkers, alsook in Temse. Het leger van Filips de Goede was gevestigd in Rupelmonde. Na enkele kleinere schermutselingen op 14 en 15 juni kwam het de volgende dag tot een veldslag. Het leger van Filips vormde een slagorde op de Hanewijkkouter en lokte de tegenstanders daarheen. Na hevige gevechten vluchtten de Gentenaars. Na de strijd zou het leger van Filips de Goede grote delen van het Waasland geplunderd hebben.⁶

Ongeveer 670 m naar het westen toewerdentijdens oppervlakteprospecties door Marc De Meireleir en Hubert De Bock enkele losse steentijdvondsten aangetroffen (fig. 11-39491).

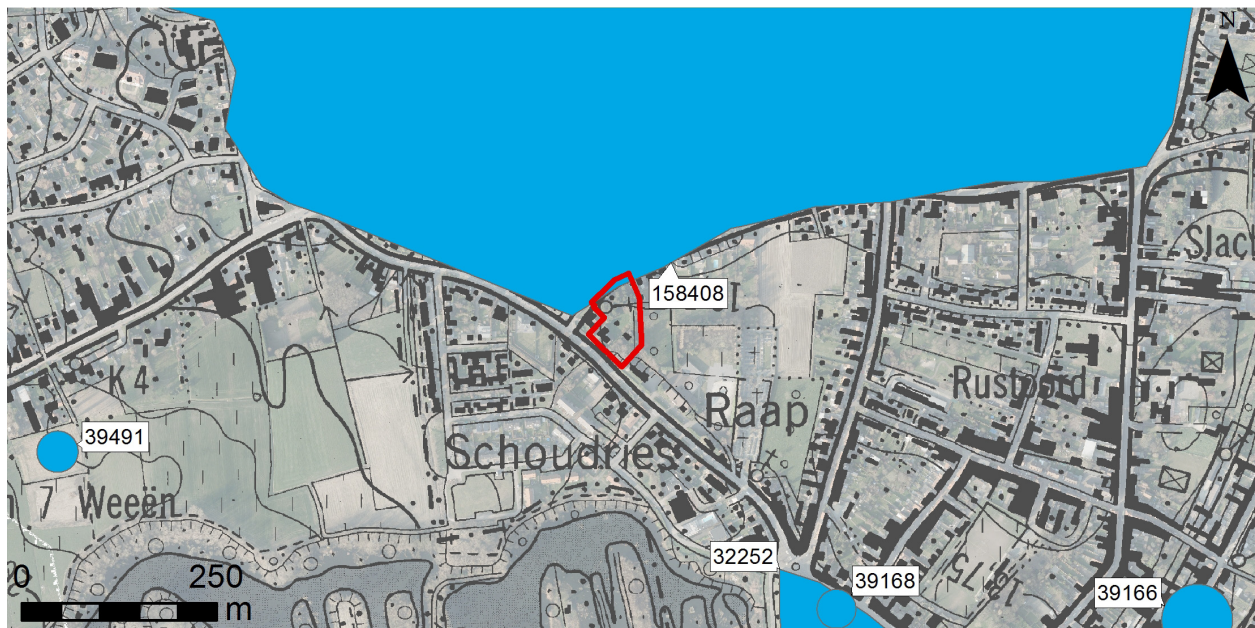
Enkele andere sites bevinden zich ten zuiden van het projectgebied. Ongeveer 330 m naar het zuiden bevond zich de site Rupelmonde – Schietakker (fig. 11-32252). Deze site leverde vondsten op uit het neolithicum, waaronder meerdere lithische artefacten, een reeks dierenbeenderen met sporen van menselijke bewerking, alsook een fragment van ruw aardewerk. Daarnaast werd er ook een waterput uit de

⁶ Maris 1976, 69-73.

Romeinse tijd gevonden. Ter hoogte van deze site bevond zich tevens het Gasthuis Sint-Jan-Baptist (fig. 11-39168). Dit werd rond 1300 gesticht en voor het eerst vermeld in de stichtingsakte van de kapelanijs Heilig Kruis als een overnachtingsplaats voor arme pelgrims. Het oorspronkelijke houten gasthuis werd bij de Slag bij Bazel afgebrand door soldaten van Filips de Goede, waarna het werd herbouwd in steen. Tijdens de Beeldenstorm werd de kapel opnieuw vernield, maar het gasthuis zelf bleef in gebruik. In 1658 werd het leen Rupelmonde door Filips IV van Spanje verkocht aan baron Filip van Recourt. De vrouw van deze laatste kocht na zijn dood in 1662 de hofstede langs het gasthuis om hier een jaar later een nieuwe stichting te doen voor de Zwartzusters van Dendermonde. Vanaf 1664 tot het moment dat ze in 1797 verjaagd werden, waren deze Zwartzusters verantwoordelijk voor het gasthuis.

Ongeveer 760 m naar het zuidoosten toe – reeds binnen de grenzen van de stadswallen – bevond zich de “Rattenburg” (fig. 11-39166). Het is echter niet zeker geweten om welk type gebouw het precies ging, mogelijk was het een hoeve, een luthof, dan wel een burcht. De oudste vermelding dateert uit 1470 en in 1585 werd het gebouw reeds afgebroken en werd het erf een boomgaard.⁷

Fig. 11. Gekende archeologische waarden in de omgeving (GDI-Vlaanderen, 2016).

7 Maris 1986, 115-117.

6. ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

6.1. METHODIEK

Voor aanvang van het veldwerk werd een bureaustudie uitgevoerd. Hierbij werd informatie verzameld aangaande de historische, landschappelijke en archeologische kennis van de ruime omgeving. Voor de historische data werden verschillende literatuurbronnen geraadpleegd. Daarnaast werden verschillende historische kaarten gebruikt. Deze werden verkregen via de Web Map Service voor ArcGIS van het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV). De verkregen kaarten werden gebruikt als laag in een GIS-omgeving. Ook de landschappelijke achtergrond van het ontwikkelingsgebied werd in GIS onderzocht. Hierbij werd gebruik gemaakt van gegevens die bekomen werden via het AGIV⁸. De archeologische gegevens werden hoofdzakelijk bekomen via de cel Beheer & Ontsluiting van de Archeologische Dienst Waasland. Daarnaast werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.

Om een evaluatie te maken van het archeologische potentieel van het terrein, werd gebruik gemaakt van het systeem van continue proefsleuven. In totaal werden 6 sleuven aangelegd, telkens met een breedte van 2,5 m. De afstand tussen de assen van de sleuven bedroeg telkens 15 m.

De totale oppervlakte van het projectgebied bedroeg $\pm 3.900 \text{ m}^2$. Door middel van de sleuven met aanvullende kijkvensters werd hiervan in totaal $55,77 \text{ m}^2$ of 14,08 % onderzocht.

Na het machinale afgraven werd het archeologische vlak manueel opgeschaafd. Vervolgens werden de aanwezige sporen, natuurlijke sporen en recente verstoringen aangeduid en ingemeten met een totaalstation. De bekomen gegevens werden verwerkt in een GIS-omgeving.

In elke werkput werd minstens één putwandprofielput aangelegd, waarbij dieper werd gegaan dan het archeologische vlak, teneinde een beter inzicht te krijgen in de bodemopbouw. Deze putwandprofielen werden telkens opgeschoond en geregistreerd door middel van foto's en tekeningen van de verschillende horizonten en/of lagen.

Voor de beschrijving van de putwandprofielen en sporen werd een databank opgemaakt. Hierin werden ook de vondstenlijst, tekeningenlijst en fotolijst opgesteld. De resulterende lijsten zijn als bijlage bij dit rapport toegevoegd.

- De sporenlijst is de neerslag van de veldbeschrijvingen en omvat nota's over de vorm, kleur en samenstelling van de sporen.
- De vondstenlijst beschrijft per stratigrafische eenheid per spoor de diverse vondstcategorieën, telkens met het aangetroffen aantal stuks, en geeft, voor zover mogelijk, per categorie een algemene datering. Op basis daarvan wordt aan het betreffende spoor een globale datering toegekend.
- De stalenlijst beschrijft per stratigrafische eenheid per spoor de diverse staalcategorieën, en geeft, indien verdergaand onderzoek werd uitgevoerd, per categorie een algemene datering.

8 <https://download.agiv.be/Catalogus>

- De tekeningenlijst geeft een beschrijving van de tekeningen die zowel tijdens het terreinwerk als tijdens de verwerking werden gemaakt.
- De fotolijst bevat de beschrijvingen van de diverse overzichts- en detailfoto's die tijdens het veldonderzoek werden genomen.

Dit rapport schets het algemene kader van het onderzoek en bevat de neerslag van de onderzoeksresultaten. Een kopie ervan, met bijlagen en sporenplan, wordt zowel in analoge als digitale vorm aangeleverd aan mevrouw Van Goey, het agentschap Onroerend Erfgoed (Brussel en Oost-Vlaanderen), de Centrale Archeologische Inventaris en de Archeologische Dienst Waasland – cel Beheer & Ontsluiting.

6.1. ONDERZOEKSRESULTATEN

6.1.1. Bodemkundige vaststellingen

Het projectgebied ligt hoger dan de aangrenzende straten. Het huidige loopvlak in het zuidelijke deel van het terrein helt lichtjes af in zuidwestelijke richting naar de Temsestraat en in het noordelijke deel helt het huidige loopvlak lichtjes af in noordoostelijke richting naar de Kalverstraat. Het archeologisch vlak zelf helt licht af in noordelijke richting; de absolute hoogte van het archeologisch vlak in het noordelijk deel van het projectgebied is 10,92 m TAW en in het zuidelijk deel van het project is het 12,45 m TAW. Bij het onderzoek werd er, zoals eerder vermeld, in elke proefsleuf een profielput aangelegd. Van deze zes profielputten vertonen er vijf een gelijkaardige bodemopbouw. Enkel het profiel aangelegd in werkput 5 heeft een andere opbouw. Deze profielput was aangelegd ter hoogte van de tuin van het huis gelegen aan de Temsestraat 41. In dit profiel zijn er duidelijk drie verschillende ophogingslagen te herkennen. Deze lagen bevatten allen recente baksteen en kunnen in verband gebracht worden met de bouw van het huis en de aanleg van de bijhorende tuin.

De overige profielen bestonden uit een donker bruingrijze ploeglaag (Ap), een licht bruingrijze tot licht bruine textuur B-horizont en een licht oranjebruine tot licht geelbruine C-horizont. De overgang tussen de Ap-horizont en de B-horizont was vaag tot redelijk vaag. De overgang tussen de B-horizont en de C-horizont was wel vrij duidelijk behalve daar waar het plaatselijk werd verstoord door bioturbatie. De dikte van de lagen konden plaatselijk sterk verschillen. De Ap-horizont was tussen 24 en 54 cm dik en de B-horizont was tussen 26 en 52 cm dik. In de profielput van werkput 3, vlak naast de Kalverstraat, was er geen B-horizont te bemerken.

6.1.2. Archeologische vaststellingen

In het totaal zijn er 17 sporen aangetroffen, waarvan in eerste instantie drie sporen als greppels werden geïnterpreteerd, vier als kuilen en de overige tien als paalkuilen. Het merendeel van de sporen bevond zich in het noordelijke deel van het projectgebied en dan vooral in werkput 5 en het aanpalende kijkvenster.

In werkput 1 zijn er twee mogelijke paalkuilen (S1 en S3) en 1 kuil (S2) aangetroffen. Spoor 1 bleek bij het couperen natuurlijk te zijn en afgaande op de gelijkaardige vulling en de vage aflijning is spoor 3 hoogst waarschijnlijk ook natuurlijk. De kuil heeft een licht grijze tot licht blauwgrijze vulling en een vage aflijning. Het spoor bevond zich grotendeels buiten de werkput en dus zijn de afmetingen en de vorm onbekend.

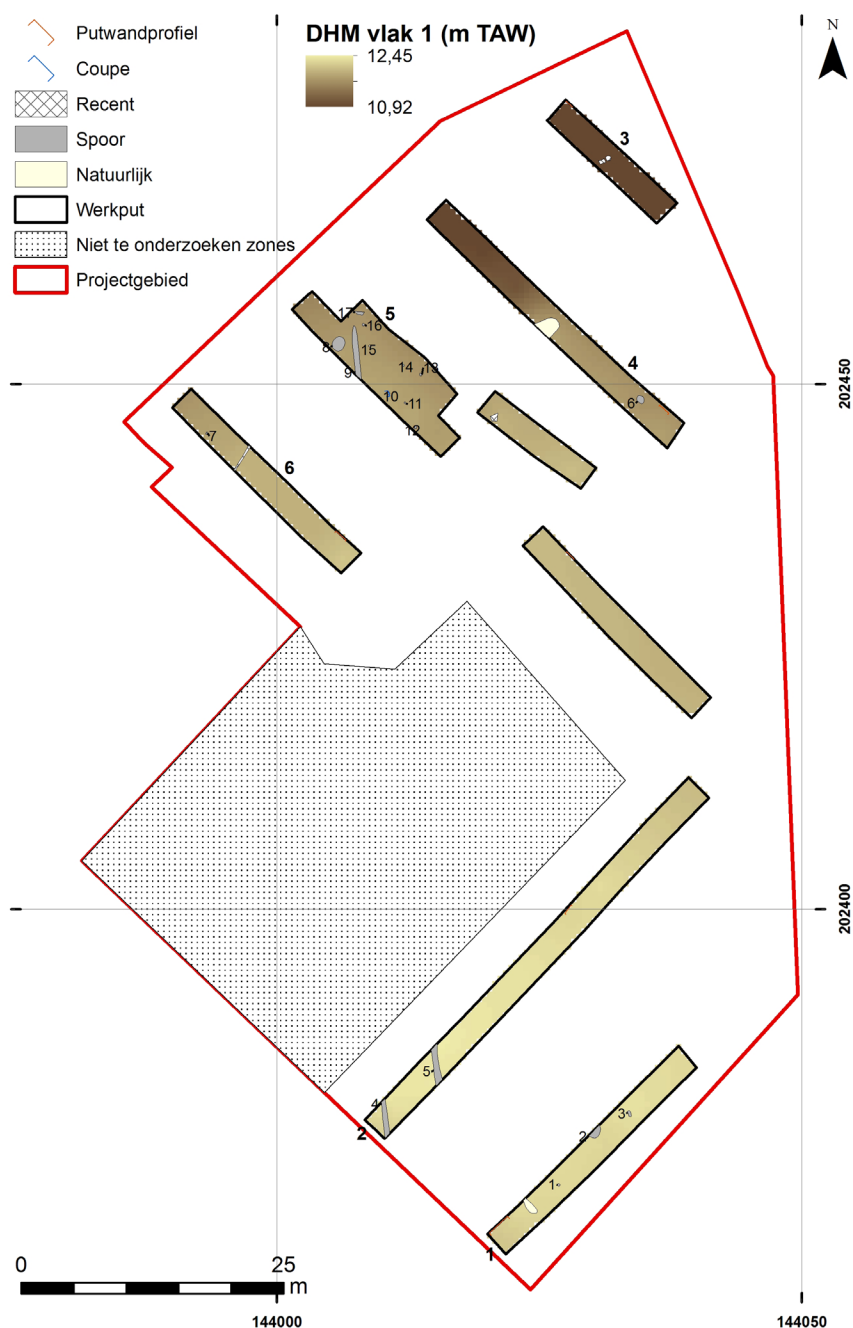

Fig. 12. Allesporenkaart met hoogtemodel van het archeologische vlak..

Fig. 13. Greppels S4 en S5.

In werkput 2 zijn er twee parallelle greppels (S4 en S5, fig. 13) aangetroffen. Beide greppels hebben een licht grijze tot (licht) bruigrijze vulling en een redelijk vage aflijning. Ze hebben een breedte van 50 cm en zijn noord-zuid georiënteerd. De afstand tussen beide greppels bedraagt 5,20 meter. Greppel 5 had in coupe een redelijk vlakke onderkant en een diepte van 9 cm. Een datering kon wegens gebrek aan materiaal niet gesteld worden. Mogelijk zijn deze twee greppels de afbakening van een weg.

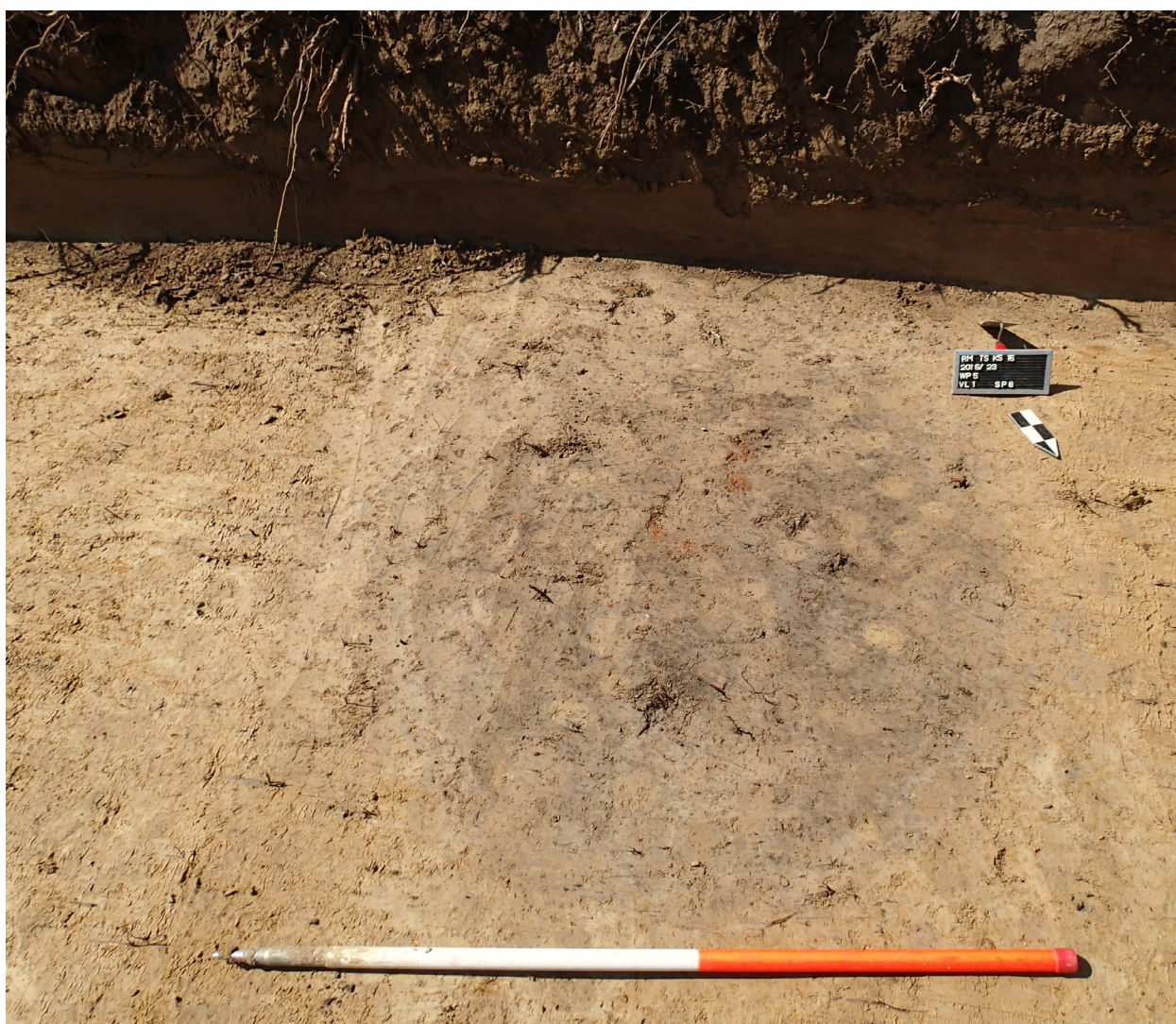
In werkput 3 zijn er geen antropogene sporen aangetroffen en in werkput 4 slechts één mogelijke kuil (S6). Het betreft hier een licht grijs tot erg licht bruigrijs spoor dat houtskoolfragmenten en houtskoolspikkels bevat. Het spoor heeft een erg vage aflijning en meet ± 80 cm op ± 70 cm. Enkel afgaande op de zeer vage aflijning en eerder onregelmatige vorm zou dit spoor als natuurlijk kunnen bestempeld worden. De aanwezigheid van houtskool doet dan weer vermoeden dat het antropogeen spoor betreft.

Zoals eerder vermeld zijn de meeste sporen aangetroffen in het noordelijke deel van werkput 5 en het bijhorend kijkvenster. In het totaal zijn er zeven paalkuilen, twee kuilen en één greppel aangetroffen. De greppel (S9) ligt mogelijk in het verlengde van S5 en vertoont sterke gelijkenissen met greppels S4 en S5, zowel wat vulling, aflijning en afmeting betreft. Deze noord-zuid georiënteerde greppel lijkt te eindigen ter hoogte van het kijkvenster.

Ten westen van de greppel is er een ovale kuil (S8, fig. 14) aangetroffen met een matig heterogene grijs tot grijsbruine vulling en een maximale afmetingen van 138 op 118 cm. Er zijn aan de oppervlakte van het spoor fragmenten verbrande leem en enkele scherven handgevormd aardewerk aangetroffen. Ten noordoosten van S8 is er een andere kuil (S17) aangetroffen met een gelijkaardige vulling en aflijning. Dit spoor lag gedeeltelijk buiten het kijkvenster en was dus slechts gedeeltelijk zichtbaar. Ook in spoor 17 zijn er scherven handgevormd aardewerk aangetroffen. Zowel het aangetroffen aardewerk als de vorm, vulling en afmetingen van de kuilen doen sterk denken aan kuilen die zijn aangetroffen te Temse-Frankrijkstraat⁹ en te Stekene-Dorpstraat¹⁰. Deze kuilen zijn geïnterpreteerd als mogelijke brandrestengraven van het type E of rituele deposities.

Fig. 14. Spoor 8.

Ten oosten van de greppel (S9) zijn er zeven paalkuilen aangetroffen. Deze sporen hebben een grijze tot erg licht grijze vulling en een vage tot erg vage aflijning. De vorm varieert van rond tot ovaal en de afmetingen variëren van 23 op 16 cm tot 26 op 26 cm. Uit de coupe bleek dat S10 bewaard is tot op een diepte van 15 cm (fig. 15). Uit de blootgelegde sporen valt geen plattegrond af te leiden.

9 Van Neste & Van Vaerenbergh 2012, 111-114.

10 Van Neste 2012, 103-109.

In de laatste sleuf is nog één mogelijk paalspoor (S7) aangetroffen. Dit spoor lijkt wat vulling en aflijning betreft sterk op S6 in sleuf 4. Spoor 7 is echter kleiner dan S6 en eerder rechthoekig van vorm. Ook hier was het niet zeer duidelijk of het een antropogeen dan wel een natuurlijk spoor betreft.

Fig. 15. Coupe van spoor 10.

6.1.3. Assessment en basisanalyse van de vondsten en stalen

Bij de aanleg van de sleuven zijn er geen vondsten gedaan. Bij het opschonen van S8 en S17 zijn er drie scherven handgevormd aardewerk aangetroffen in elk spoor. Bij het couperen van S10 zijn er eveneens vier scherven handgevormd aardewerk gevonden. De scherven die zijn aangetroffen in S10 zijn kleine wandfragmenten en kunnen niet precies gedateerd worden.

De scherven uit S8 zijn twee randscherven en één wandscherf. De wandscherf is geglad aan de buitenkant, 1 randscherf is versierd met vingertopindrukken op de rand en 1 randscherf is geglad aan de buitenkant en de binnenkant.

De scherven uit S10 zijn één bodemscherf en twee wandscherven. Beide wandscherven zijn besmeten aan de buitenkant en één wandscherf is ook geglad aan de binnenkant.

6.1.4. Chronologie en datering

Enkel de sporen in werkput 5 en het bijhorend kijkvenster kunnen gedateerd worden aan de hand van de vondsten. De aangetroffen fragmenten aardewerk uit de 2 kuilen (S8 en S17) zijn te dateren in late bronstijd-vroege ijzertijd. De scherven die zijn aangetroffen in S10 zijn te klein om op precies te dateren. Ze zijn waarschijnlijk te plaatsen in de metaaltijden. Gezien de sterke gelijkenissen wat betreft vulling, aflijning, grootte en vorm kan worden gesteld dat de overige paalkuilen in werkput 5 waarschijnlijk gelijktijdig zijn aan S10.

De rest van de sporen kon niet gedateerd worden omwille van het ontbreken van dateringsmateriaal.

6.1.5. Bewaringstoestand

Enkel ter hoogte van de tuin aan de Temsestraat 41 is de natuurlijke bodemopbouw verstoord. De bodemopbouw in de rest van het projectgebied is onverstoord met uitzondering van een paar lokale, zeer kleine recente verstoringen. De aangetroffen sporen zijn redelijk goed bewaard al zijn ze matig uitgeloozd.

6.1.6. Afbakening van de site

Bij het proefsleuvenonderzoek is er een kleine archeologische site aangetroffen. Deze site beperkt zich tot het noordelijke deel van het projectgebied. In het zuidelijke deel van het projectgebied zijn er geen archeologisch relevante sporen aangetroffen.

7. SYNTHESE

Naar aanleiding van de geplande verkaveling aan de Temsestraat/Kalverstraat te Rupelmonde (Kruibeke) werd een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd door de Archeologische Dienst Waasland op 13 mei 2016. Bij het onderzoek werden er verscheidene archeologische sporen, waaronder twee mogelijke brandrestengraven of rituele deposities en een palencluster, aangetroffen. De archeologische sporen waren geconcentreerd in het noordelijke deel van het projectgebied, naast de Kalverstraat.

8. ADVIES

Er zijn bij de prospectie verscheidene archeologisch relevante sporen aangetroffen. Het betreft hier greppels, een palencluster en twee mogelijke brandrestengraven of rituele deposities. De sporen die konden gedateerd worden dateren in de late bronstijd-vroege ijzertijd. Alle archeologisch relevante sporen werden aangetroffen in het noordelijke deel van het projectgebied. We adviseren daarom een vervolgonderzoek in een beperkt gebied van het huidige projectgebied (fig. 16).

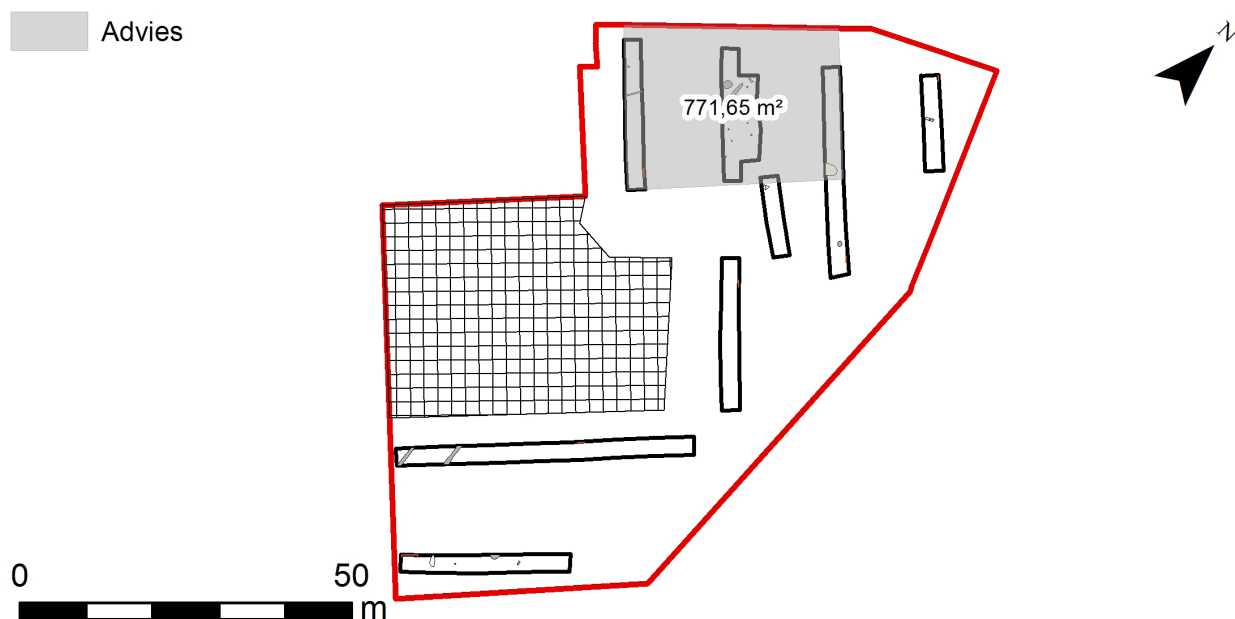

Fig. 16. Sleuvenplan met aanduiding vervolgonderzoek.

9. SAMENVATTING

Bij het archeologisch vooronderzoek van de site Temsestraat/Kalverstraat te Rupelmonde (Kruibeke) werden er verscheidene archeologische sporen aangetroffen, hoofdzakelijk in het noordelijke deel van het projectgebied. Het betreft hier greppels, een palencluster en twee mogelijk brandrestengraven of rituele deposities. Aan de hand van het aangetroffen aardewerk zijn deze sporen te dateren in de late bronstijd-vroege ijzertijd. Er wordt een vervolgonderzoek voor het noordelijke deel van het huidige projectgebied geadviseerd.

10. BIBLIOGRAFIE

10.1. GERAADPLEEGDE LITERATUUR

ADAMS R., VERMEIRE S., DE MOOR G. ET AL. 2002: *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart: kaartblad 15, Antwerpen*, Gent.

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016a: Rupelmonde. In *Inventaris Onroerend Erfgoed*. Opgehaald van <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121058> op 17-03-2016 10:42.

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016b: Graventoren. In *Inventaris Onroerend Erfgoed*. Opgehaald van <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/17695> op 17-03-2016 10:47.

JACOBS P., DE CEUKELAIRE M., DE BREUCK W. ET AL. 1993: *Toelichting bij de geologische kaart van België, Vlaams gewest: kaartblad 14, Lokeren*, Gent.

MARIS A. 1976: *Bazel in Waas: land, volk en kerk*, Bazel.

Maris A. 1986: Rattenburg te Rupelmonde. In: Heemkundige kring Wissekerke, Bazel en omstreken, jg. 11, nr. 4 (december), Bazel, pp. 115-117.

VAN RANST E. & SYS C. 2000: *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Gent.

VAN NESTE T. 2012: Funeraire sporen uit de brons- en ijzertijd te Stekene-Dorpstraat (prov. Oost-Vlaanderen, België). In: *Lunula. Archaeologia protohistoria XX*, Beez (Namur/Namen), pp. 103-109.

VAN NESTE T. & VAN VAERENBERGH J. 2012: Funeraire sporen te Temse-Frankrijkstraat (prov. Oost-Vlaanderen, België). In: *Lunula. Archaeologia protohistoria XX*, Beez (Namur/Namen), pp. 111-114.

10.2. CARTOGRAFISCHE BRONNEN

FERRARIS J.-J.-F. (Graaf de) 1778: *Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik* [online], AGIV Web Map Service

GDI-VLAANDEREN 2001: *Vectoriële versie van de Bodemkaart* [shapefile],

AGIV, IWT, Laboratorium voor Bodemkunde van de Universiteit Gent (GIS-Vlaanderen).

GDI-VLAANDEREN 2002: *Vectoriële versie van de Tertiaire geologische kaart* [shapefile], MVG-EWBL-ANRE (GIS-Vlaanderen).

BOGEMANS F. 2005: *Quartairgeologische overzichtskaart van Vlaanderen 1/200.000. In opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie* [shapefile].

GDI-VLAANDEREN 2015: *Centrale Archeologische Inventaris (CAI)* [shapefile] (gedownload op 17/12/2015)

11. BIJLAGEN

ALLESPORENKAART (PDF)

SPORENLIJST

VONDSTENLIJST

STALENLIJST

FOTOLIJST

TEKENINGENLIJST

FOTO'S

TEKENINGEN

GIS-BESTANDEN (SHAPEFILE)

